

การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

THAI PHUAN IDENTITY EXISTENCE OF BANDONG HOMESTAY THROUGH SUSTAINABLE CREATIVE TOURISM CONTEXT.

มนิรัตน์ สุขเกษม / MANEERAT SUKKASEM

ภาควิชาบริหารธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรม
บริการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปทุมธานี
DEPARTMENT OF TOURISM AND HOTEL BUSINESS ADMINISTRATION
FACULTY OF BUSINESS AND INDUSTRIAL SERVICE ADMINISTRATION
KING MONGKUT'S UNIVERSITY OF TECHNOLOGY NORTH BANGKOK
PRACHINBURI CAMPUS

พิทักษ์ ศิริวงศ์ / PHITAK SIRIWONG

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE SILPAKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา โดยศึกษาจากเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาคสนามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มบริหารบ้านดงโฮมสเตย์ สมาชิกของบ้านดงโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดงกระเทียม รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสาร ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมหลายอย่างที่โดดเด่น โดยมีการสืบต่อและถ่ายทอดอัตลักษณ์ผ่านการสั่งสอนให้ยึดถือปฏิบัติสู่รุ่นลูกหลานได้อย่างยั่งยืน การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ จำแนกได้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) บริบทของชุมชน 2) ด้านสถาปัตยกรรมบ้านเรือน 3) ด้านประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ 4) ด้านการแต่งกาย 5) ด้านภาษา 6) ด้านอาหาร 7) ด้านการประกอบอาชีพ สำหรับบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของบ้านดงโฮมสเตย์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริการที่พักโฮมสเตย์ 2) แหล่งผลิตหัตถกรรมตะกร้อ-ตะแกรง 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน 4) แนวทางการอนุรักษ์

และฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ชาวไทยพวน บ้านดงโฮมสเตย์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to study Thai Phuan identity existence of Bandong Homestay through sustainable creative tourism context. This study was qualitative research by using the Phenomenology methodology. The research was collected by 30 key performances; Executive Committee of Bandong Homestay, Bandong Homestay members, community leaders and Bandongkatongyam Sub-district Administration Organization members. The research instruments were in-depth interview, participatory observation, focus group and document analysis. The study was analyzed by descriptive technique.

The result of study showed that Thai Phuan had various outstanding of ethnic identity through social and culture. They were sustainably transferred and taught to next generation. Thai Phuan identity consist of 7 categories; 1) community context 2) architecture of houses 3) tradition and belief 4) costume 5) language 6) culinary and 7) occupation. For sustainable creative tourism at Bandong homestay contexts were categorized into 4

categories; 1) home-stay services 2) Takraw-Takrang handicraft production 3) sustainable creative tourism activities 4) Thai Phuan conservation and restoration of Bandong Home-stay guidelines

Keywords : Identity, Thai Phuan, Bandong Homestay, Sustainable Creative Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดรายได้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง โดยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ รวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จัดว่าเป็นกระบวนการของการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ที่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 ยังได้มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Value Creation) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริงและมีการเชื่อมโยงด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานศิลปะ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นหรือคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ และยังทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้คนที่ย้ายมาอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตนั้นขึ้นมา โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยปกป้องรักษาอนุรักษณ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อคนในชุมชนท้องถิ่น (นาพิภคติกัด แสงสนิท, 2555) ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ความรัก ความผูกพัน และยังเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นคนและวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากแคว้นเชียงขวางหรือบริเวณที่ราบสูงในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานปะปนร่วมกับสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงปัจจุบันนับเป็นระยะเวลากว่า 230 ปีมาแล้ว โดยอาศัยกระจายอยู่ใน 19 จังหวัดต่างๆ ของประเทศไทย รวมถึงในภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ จังหวัดนครนายก จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดปราจีนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดปราจีนบุรี ชาวไทยพวนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานกันอย่างหนาแน่นในอำเภอกบินทร์บุรี คือ ตำบลเมืองเก่า ในอำเภอสรีมโหสถ ได้แก่ ตำบลคูล่ำพิน ตำบลโคกปิบ ตำบลโคกไทย ในอำเภอนาดี คือ ตำบลลำพันตา ในอำเภอบ้านสร้าง คือ ตำบลบ้านสร้าง และในอำเภอสรีมโหสถ คือ ตำบลดงกระทยาม ชาวไทยพวนเป็นชาติพันธุ์ที่มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและมีเอกลักษณ์ของ

ตนเองมาอย่างช้านาน ไม่ว่าจะเป็นคำสอน นิทาน วรรณคดี ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปกรรม และภูมิปัญญาต่างๆ (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, 2556) ชาวไทยพวนมีการประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม การทำสวน การจักสาน และการทอผ้าไหม โดยมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย และดำรงรักษาอัตลักษณ์ไทยพวนที่มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ภาษาไทยพวน การแต่งกาย อาหารการกินที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ชาวไทยพวนมีอุปนิสัยรักความสงบ มีความอ่อนน้อมอารี เป็นชาวพุทธที่ยึดมั่นในศาสนา รักอิสระ มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ มีความผูกพันในระบบเครือญาติ เผ่าพันธุ์ และการเคารพผู้อาวุโส (ปรารถนา แซ่อึ้ง, 2556)

บ้านดงโฮมสเตย์ ตั้งอยู่ในตำบลดงกระทยาม อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ประชากรในตำบลนี้มีเชื้อสายไทยพวนจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแล้ง หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านท้ายดง และหมู่ที่ 5 บ้านดอนใหญ่ โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งชุมชนชาวไทยพวนแห่งบ้านดงโฮมสเตย์ค่อนข้างมีความเข้มแข็ง มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับชาวไทยพวนในอำเภอนมสรวง จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอบางพลี จังหวัดนครนายกอีกด้วย โดยปัจจุบันถึงแม้ว่าบ้านดงโฮมสเตย์ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชาวไทยพวนผ่านบริบทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี แต่จากนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและภาคตะวันออกของรัฐบาล อันถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการลงทุนภูมิภาคอินโดจีนส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การพัฒนาความเจริญต่างๆ เนื่องจากการลงทุนของอุตสาหกรรมทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ของภาคตะวันออกถึง 28 แห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรมกว่า 2,049 แห่ง รวมถึงการพัฒนาเขตเมืองนิคมอุตสาหกรรม 304 อำเภอสรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี (สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี, 2558) จึงก่อให้เกิดความเจริญและการขยายตัวของสังคมเมืองลูกหลานเข้าสู่พื้นที่ต่างๆ ใกล้เคียงรวมถึงบ้านดงโฮมสเตย์ ซึ่งได้ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เกิดการไหลของวัฒนธรรมวิถีคนเมืองเข้าสู่บ้านดงโฮมสเตย์มากขึ้น และความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยพวนอาจได้รับผลกระทบและอาจบิดเบือนได้ ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปในการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมที่มีการเลียนแบบวัฒนธรรมตามกระแสสังคม หรือวิถีคนเมืองมากยิ่งขึ้น เช่น ลักษณะบ้านเรือนที่มีการปลูกสร้างใหม่ตามวัฒนธรรมแบบตะวันตก การถดถอยของการใช้ภาษาพวนกับบุคคลภายนอกจากเยาวชนรุ่นใหม่ของหมู่บ้านที่ไม่สามารถพูดภาษาพวนได้ อาจส่งผลกระทบต่อการดูแลรักษา วัฒนธรรมศูนย์กลาง สูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้ เนื่องจากขาดความตระหนักต่อคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมตนเอง อย่างไรก็ตามพอการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทต่อไทยพวน จึงทำให้มีการฟื้นฟู อนุรักษ์อัตลักษณ์ไทยพวนผนวกเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน เพื่อค้นหาการดำรงอัตลักษณ์ไทยพวน และเพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์ไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตลอดจนการบูรณาการกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนอันจะเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตตามอัตลักษณ์ของไทยพวน และเพิ่มพูนประสบการณ์ที่น่าประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยศึกษาการศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คณะกรรมการกลุ่มบริหารบ้านดงโฮมสเตย์ สมาชิกของบ้านดงโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงกระเทียม และผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดปราจีนบุรี
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา พื้นที่ที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ ชุมชนไทยพวน ณ บ้านดงโฮมสเตย์ตำบลดงกระเทียม อำเภอสรีมโหฬาร จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแล้ง หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านท้ายดง และหมู่ที่ 5 บ้านดอนใหญ่
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2558

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ปรีชา คูรินทร์พันธุ์ (2551) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้น (Socially Construction) และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จากปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสิ่งที่เชื่อมเราเข้ากับสังคม หรือที่จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการปฏิสัมพันธ์หรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการกำหนด “ความ

เหมือน” (Similarity) และความต่าง (Difference) ตัวตน ส่วนอภิญา เพ็ญพูลกุล, 2546 อ้างถึงใน ศิขรา ศิริสาร, (2556) ได้แบ่งประเภทของอัตลักษณ์ไว้ 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล คือ ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการมองตนเองและเกิดจากการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวในช่วงแรกเริ่มของชีวิตและจากสังคม ส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น ชาติพันธุ์ เพศ หรือศาสนา ที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ สังคมจะมีความคาดหวังหรือมีการเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัย เพศ ชนชั้นนั้นๆ ควรวางตนอย่างไร นอกจากนี้ ศิรินาถ ปิ่นทองพันธ์ (2546) กล่าวว่า วัฒนธรรมก่อให้เกิดอัตลักษณ์ ทำให้เราแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นๆ โดยแบ่งวิธีการเรียนรู้ที่ทำให้ทราบถึงความแตกต่างไว้ 10 กลุ่ม ได้แก่ ระบบการสื่อสารและภาษา ลักษณะท่าทางและการแต่งกาย อาหารและนิสัยการบริโภค เวลาและความสำนึก การตอบแทนและการทักทาย ความสัมพันธ์ ค่านิยมและบรรทัดฐาน ความรู้สึกเป็นตัวเองและระยะห่าง การพัฒนาด้านจิตใจและการเรียนรู้ ความเชื่อและทัศนคติ

2.แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มุ่งเน้นในเรื่องการเข้าถึงวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์โดยการให้ผู้มาเยือนได้มี ประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษและมีส่วนร่วมกับการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีจริงของสถานที่ท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะในเรื่องวิถีการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ศิลปหัตถกรรม และอื่นๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนและผู้คนเจ้าของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ผ่านการพูดคุยสนทนา และผ่านกิจกรรมทดลองปฏิบัติต่างๆ เช่น ทดลองทำอาหาร ทดลองทำศิลปหัตถกรรม หรือทดลองใช้ชีวิตตามอย่างผู้คนในชุมชน หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจในวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของผู้คนและสถานที่นั้นๆ ผ่านประสบการณ์ตรง เรียกว่าเป็นเวทีการเรียนรู้แบบมีชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในกระบวนการที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต่อไป (ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ, 2553)

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2554) กล่าวว่า การเลื่อนไหลของวัฒนธรรมการท่องเที่ยวจากแบบเดิมสู่แบบใหม่ จากความสนใจในการเยี่ยมชมสิ่งก่อสร้างมรดกทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถาน หาดทรายหรือภูเขา นักท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นความสนใจไปยังภาพลักษณ์ อัตลักษณ์วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์ และการสื่อ ดังนั้นความสนใจเดิมในคุณค่าของวัฒนธรรมชั้นสูง ได้แก่ ปราสาท หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะหันเหความสนใจต่อวิถีการดำเนินชีวิตสามัญ เพิ่มมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ร้านอาหารพื้นถิ่น ตลาด บ้านเรือน วิถีชีวิตชุมชนที่นักท่องเที่ยวได้พบเห็นและมีส่วนร่วมในชีวิตจริงของผู้คนจากเดิมที่เคยเป็นเพียงแค่ผู้ชม โดยนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องการ

กิจกรรมในสถานที่ที่ตนเองไปเยือนในระยะยาวมากขึ้น

3.แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา (2557) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่สำคัญอยู่ 10 ประการ ได้แก่ อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว นักการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาบุคลากร การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว ตลอดจนการประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมเกษตรของชาวไทยพวน บ้านโคกกาวิวัฒน์ ตำบลน้ำเขียว อำเภอร่มโพธิ์ จังหวัดสิงห์บุรี (จุฬามาศ จงศิริ และคณะ, 2557), อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี (วรา ชาญภา, 2556), การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออก : พลวัตในบริบทสังคมไทย (ปรารธนา แซ่อึ้ง, 2556), การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์สองคลองสิบสี่: กรณีศึกษา หมู่บ้านชำโสม จังหวัดปราจีนบุรี (นพดล พรหมณี, 2556) และการใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี (อาจารย์ รุ่งเจริญ, 2557)

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขอบเขตของการวิจัยมุ่งเน้นการศึกษาในชุมชนชาวไทยพวน ณ บ้านดงโฮมสเตย์ ตำบลดงกระทยาม อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแล้ง หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านท้ายดง และหมู่ที่ 5 บ้านดอนใหญ่ โดยวิธีวิทยาที่ใช้ศึกษา คือ ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) ตามแนวคิดของจิออจี้ (Giorgi, 2009) ศึกษาจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ซึ่งมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants Selection) เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และครบถ้วนมากที่สุด ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากกลุ่มผู้รู้ของชุมชนที่มีเชื้อสายชาวไทยพวน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

คณะกรรมการกลุ่มบริหารบ้านดงโฮมสเตย์ สมาชิกของบ้านดงโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทยาม รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการวิเคราะห์เอกสาร (Analysis Document) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเข้าพักโฮมสเตย์กับชุมชนชาวไทยพวน การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว และงานประเพณีต่างๆ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการบันทึกภาคสนาม การบันทึกเสียง การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ไอแพด (iPad) และสมาร์ทโฟน (Smart Phone)

4. การจัดกระทำกับข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมาถอดถอดแบบบันทึกเสียงแบบตัดต่อคำ (Verbatim) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล และจัดบันทึกตามประเด็นที่กำหนดในขอบเขตด้านเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อสร้างองค์ความรู้ ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Corbin and Strauss, 2008; Saunders et al., 2007) โดยนำข้อมูลมากำหนดเครื่องหมายของอัตลักษณ์

5. จริยธรรมในการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้แจ้งและขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัยครั้งนี้ก่อนเริ่มการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้นัดหมายสถานที่ วันและเวลาก่อนการสัมภาษณ์กลุ่ม และระหว่างการเริ่มสนทนาผู้วิจัยจะสร้างบรรยากาศการสนทนาที่ผ่อนคลาย โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความรู้สึกเป็นส่วนตัว สามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆ อย่างอิสระ รักษาความลับพร้อมยินยอมเข้าร่วมการวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นต้นแบบแก่การศึกษาวิจัยและแลกเปลี่ยนในแวดวงวิชาการ (ประสพชัย พสุนนท์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2556)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนี้

1. ด้านตรวจสอบเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) หมายถึง การพิจารณาจากแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจเป็นข้อมูลจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ไม่ใช่มุมมองของบุคคลนอก (Streubert and Carpenter, 2007; ชาย โพธิ์สิตา, 2550)

2. ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) หมายถึง การพิจารณาข้อมูลของผู้วิจัยแต่ละคนแตกต่างกัน 3. ด้าน

ทฤษฎี (Theory Triangulation) หมายถึง การตรวจสอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการตีความและสังเคราะห์การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเตรียมแนวคำถามที่มีคำถามเป็นลักษณะปลายเปิด โดยทำการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงของเนื้อหาในข้อคำถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ด้วยการถอดข้อความนำมาให้รหัสตามประเด็นที่สนใจ แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ สังเคราะห์ตีความข้อมูล อธิบายความหมาย และสร้างข้อสรุปด้วยวิธีการบรรยาย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ คณะกรรมการกลุ่มบริหารบ้านดงโฮมสเตย์ สมาชิกของบ้านดงโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทยาม โดยมามีผู้วิจัยได้ประสานงานกับประธานโฮมสเตย์ และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทยาม เพื่อลงสำรวจพื้นที่ศึกษา ณ บ้านดงโฮมสเตย์ ตำบลดงกระทยามอำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแล้ง หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านท้ายดง หมู่ที่ 5 บ้านดอนใหญ่ โดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1.การสำรวจบริบทของสภาพแวดล้อมพื้นที่ สภาพสังคม วิธีการดำเนินชีวิต จัดเก็บข้อมูลด้วยภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหวของสถานที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว และบุคคล
- 2.การสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การสังเกตถึงความต้องการ แนวคิด ทศนคติ และมุมมองของชุมชนและองค์กรภาครัฐในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน การบันทึกและจัดเก็บข้อมูล รวบรวมประเด็นข้อคิด ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมากำหนดเครื่องหมายของอัตลักษณ์ พบว่า ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมหลายอย่างโดดเด่นโดยการสืบทอดยึดถือปฏิบัติสู่รุ่นลูกหลาน การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนจำแนกออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) บริบทของชุมชน 2) ด้านสถาปัตยกรรมบ้านเรือน 3) ด้านประเพณีและความเชื่อต่างๆ 4) ด้านการแต่งกาย 5) ด้านภาษา 6) ด้านอาหาร 7) ด้านการประกอบอาชีพ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1) ด้านบริบทของชุมชน

ชาวไทยพวนบ้านดงโฮมสเตย์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากแคว้นเชียงขวางหรือบริเวณที่ราบสูงในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประชากรของบ้านดงโฮมสเตย์มีเชื้อสายไทยพวนจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแล้ง หมู่ที่ 2 บ้านเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านใหม่

หมู่ที่ 4 บ้านท้ายดง และหมู่ที่ 5 บ้านดอนใหญ่ โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โครงสร้างทางสังคม ชาวไทยพวนเป็นแบบเครือญาติอย่างเหนียวแน่น มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เคารพผู้อาวุโส กตัญญูต่อบุพการีและบรรพบุรุษ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด ในชุมชนไทยพวนยังมีผู้เฒ่าผู้แก่ที่คอยถ่ายทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวนสู่รุ่นลูกหลาน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชนตนเอง เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีชมรมไทยพวน (Thai Phuan Club) ไทยพวนรังสรรค์ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพบปะสังสรรค์ระหว่างไทยพวนจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศเมื่อยามมีงานบุญประเพณีสำคัญๆ นอกจากนี้นิสัยของชาวไทยพวนที่โดดเด่นได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร อดทน ประหยัด รักความสงบ รักความยุติธรรม มีน้ำใจ และมีความเสียสละ

2) ด้านสถาปัตยกรรมบ้านเรือน

ชาวไทยพวนมักตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มอัตลักษณ์บ้านชาวไทยพวนต้นฉบับแท้ๆ ที่หลงเหลือให้เห็นอยู่มีลักษณะเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง มีเรือนชานยื่นออกมาจากตัวบ้านไว้สำหรับพักผ่อนและต้อนรับแขก ภายในตัวบ้านแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์เป็นสัดส่วนและระเบียบเรียบร้อย เช่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องน้ำ เป็นต้น ส่วนใต้ถุนบ้านเปิดโล่ง หรืออาจมีไม้ระแนงกันไว้ มักใช้เลี้ยงสัตว์ เก็บของใช้เบ็ดเตล็ด และเก็บอุปกรณ์ทำการเกษตร บ้านส่วนใหญ่จะมีศาลพระภูมิตั้งอยู่ บางบ้านจะมีการตั้งศาลปู่ย่าอยู่ใกล้ๆ กัน เนื่องจากชาวไทยพวนมีความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับวิญญาณของบรรพบุรุษจะคอยปกป้องครอบครัวตนเองให้อยู่เย็นเป็นสุขสำหรับบริเวณข้างๆ บ้านบางหลังจะพบเห็นยังข้าวอยู่ “ในหมู่บ้านเราจะมีบ้านเรือนเก่าแก่สร้างด้วยไม้ อายุนับร้อยปีที่ยังหลงเหลือให้เห็นในสภาพสมบูรณ์อยู่ ลักษณะเป็นเรือนชาวไทยพวนแบบยกใต้ถุนสูงจากพื้นดิน ระดับลดหลั่นกัน” (เดือนเพ็ญ ชันธุ์ทอง, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558)

3) ด้านประเพณีและความเชื่อต่างๆ

ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความศรัทธายึดมั่นในพระพุทธศาสนาและความเชื่อที่เคร่งครัดเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษ หรือผีปู่ตา ผีปู่ย่ามาตั้งแต่โบราณ โดยยึดถือเป็นจารีตธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และต่อเนื่องทุกปี ซึ่งในรอบปีหนึ่งจะยึดถือสืบทอดประเพณีต่างๆ จะมีประเพณีที่ยึดปฏิบัติกัน “เดือนอ้ายบุญข้าวจี เดือนยี่บุญข้าวหลาม เดือนสามบุญกำฟ้า เดือนห้าบุญสงกรานต์ เดือนหกบุญหมู่บ้าน เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญห่อข้าว (สารทพวน) เดือนสิบเอ็ดบุญตักบาตรเทโว เดือนสิบสองใส่กระจาดเทศน์มหาชาติ สุนกแล” (วิบูลย์ งามวงศ์, สัมภาษณ์, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2558) โดยตัวอย่างประเพณีสำคัญๆ ของชาวไทยพวนที่ประยุกต์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านดงโฮมสเตย์ดังนี้คือ

ประเพณีบุญกลางบ้าน เป็นประเพณีการนับถือผีปู่ย่านี้เรียกอีกอย่างว่า “พิธีเลี้ยงผีปู่ย่า” จัดขึ้นที่บริเวณที่ตั้งของศาลปู่ตาประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะมี “เจ้าจ้ำ” เป็นร่างทรงทำ

พิธีเช่นไหว้ผีปู่ย่า โดยเครื่องเช่นไหว้ในพิธี ประกอบด้วย เหล้า ไก่ตัว ดอกไม้ รูปเทียน หมากพลู ข้าวเกรียบ และบุหรี่ เพื่อขอให้ดวงวิญญาณของผีปู่ย่าคอยปกป้องรักษาลูกหลานชาวไทยพวนให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

ประเพณีบุญข้าวหลาม ชาวไทยพวนจะทำบุญข้าวหลามกันในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชาในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 3 โดยนำข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวจากนาของตนเองมาทำข้าวหลามเพื่อถวายพระ ระลึกถึงพระคุณของพระแม่โพสพ และอุทิศบุญกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับวิธีการทำข้าวหลาม ขั้นแรกต้องนำข้าวเหนียวมาล้างให้สะอาด นำไปแช่ในน้ำเพื่อให้ข้าวเหนียวนุ่ม จากนั้นข้าวขาวและถั่วดำ รองใส่ตะแกรงผึ่งไว้ นำหัวกะทิ น้ำตาล เกลือ มาใส่เพื่อให้มีรสหวานมัน นำข้าวและถั่วดำคลุกเคล้ากับน้ำกะทิ จากนั้นจึงกรอกข้าวใส่กระบอกลูกไม้ที่ล้างสะอาด แล้วนำกระบอกรอบไฟให้สุก พอวันรุ่งขึ้นชาวพวนทุกบ้านจะนำข้าวหลามและสารอาหารคาว-หวานแบบพวนไปทำบุญถวายพระที่วัดใส่ลงใน “ซ้าแอ” คือ ภาชนะที่ทำจากไม้ไผ่สานสำหรับใส่อาหารและสิ่งของต่างๆ แล้วหอบไปทำบุญที่วัด นอกจากนี้ยังมีการจัดประกวดข้าวหลามประจำปีอีกด้วย

ประเพณีบุญห่อข้าวหรือสารทพวน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 ชาวไทยพวนทุกบ้านจะเตรียมกวนกระยาสารทพวนบ้านจะทำข้าวต้มมัด ข้าวปาด (ขนมเปียกปูน) พร้อมจัดสารอาหารคาว-หวานไปทำบุญถวายพระที่วัด โดยจะมีการเตรียมสารอาหารคาว-หวาน พร้อมทั้งเครื่องเช่นไหว้ ได้แก่ หมาก พลู กล้วย อ้อย จัดใส่ห่อแต่ละอย่างไว้ในใบตองนำไปวางไว้บริเวณวัดตามพื้นดิน ใต้ต้นไม้ เจดีย์ แล้วริ้วฐานส่งห่ออาหารและเครื่องเช่นไหว้แก่ผีบรรพบุรุษหรือผีไร้ญาติต่างๆ เนื่องจากชาวไทยพวนมีความเชื่อกันว่า ในวันนั้นยมบาลจะปล่อยดวงวิญญาณมารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้อง ซึ่งหากใครไม่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลนี้ เหล่าดวงวิญญาณทั้งหลายจะอดอยากและจะถูกสาปแช่งให้พบกับวิบากกรรมไร้ความสุขสงบสุขได้ นอกจากนี้เมื่อเสร็จการทำบุญที่วัดแล้ว ชาวไทยพวนนิยมเก็บห่ออาหารเหล่านี้ไปวางบูชาผีที่สวนหรือทุ่งนาของตนเอง เนื่องจากมีความเชื่อว่าจะนำความอุดมสมบูรณ์แก่ผลผลิตทางการเกษตร

นอกจากนี้ยังมีประเพณีอื่นๆ อีกที่ชาวไทยพวนยึดถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมา ได้แก่ การแห่บุญบังไฟ การแข่งนางแมว การลากกระดาน (กองข้าว) การสู้วัว-สู้ควาย-สู้วัวเกวียน ประเพณีกำก๋าย ประเพณีกำฟ้า การทำบุญลาน ประเพณีบุญพระเวส (เทศน์มหาชาติ) ประเพณีงานบุญสลากภัตมะม่วง ประเพณีบุญข้าวหลาม ประเพณีบุญข้าวเกรียบ ประเพณีอาบนำก่อนกา และประเพณีสวดเสื้อม้า เป็นต้น

ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น หอสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปทุมธานี (2558) ได้เรียบเรียงเอกสารเกี่ยวกับเกร็ดตำนานไทยพวนเมืองปทุมธานีโดยกล่าวถึงความเชื่อของชาวไทยพวนไว้ว่า ชาวไทยพวนจะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี เรื่องการเข้าทรงอย่างมาก จะมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ได้แก่ ศาลปู่ตาบุญไหล มณฑปหลวงปู่เจ้า และพ่อปู่ตะนาคราช หากเป็นช่วง

เทศกาลงานประเพณีจะมีการละเล่นผีนางด้ง ผีนางกวัก ซึ่งนิยมเล่นในเวลากลางคืน การละเล่นผีนางด้งจะใช้กระดังงัด ข้าวบรรจุเครื่องบวงสรวงผีนางด้ง มีเครื่องเช่นไหว้ ได้แก่ หวี กระจัก ข้องผม จากนั้นจะให้ผู้หญิงสองคนเป็นคนทรงถือกระดังงัดคนละข้าง นั่งล้อมวงและร้องเพลงแข่งเพื่อให้ผีนางด้งเข้าทรง มีเนื้อเพลงดังนี้ “นางด้งเอ๋ย กระดังงัดเข้า ออกมาคายคาย ออกมาคายคาย คนหญิงคนชายไม่ว่า ลงไม้ได้ไต่ไม้ลงมา นางสิดา ไกวแขวนต่อนแต่น ต่อนแต่น”

4) ด้านการแต่งกาย

การแต่งกายของชาวไทยพวนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยผู้หญิงชาวไทยพวนดั้งเดิมยามอยู่บ้านจะนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อคอกระเช้า ลักษณะจีบรอบอกมีแขนควบ หรือเรียกว่า “เสื้อมะกะแหล่ง” เมื่อเวลาไปทำบุญที่วัดหรืองานพิธีมงคลต่างๆ จะเลือกสรรชุดเครื่องแต่งกายที่มีความสวยงามด้วยการนุ่งผ้าซิ่นที่มีลวดลายกว่าตอนอยู่บ้าน สวมเสื้อลูกไม้สีขาว แขนกระบอกตัด 5 ตะเข็บ แล้วห่มสไบสีขาว สำหรับการแต่งกายของผู้ชายชาวไทยพวนเวลาอยู่บ้านจะนุ่งกางเกงม่อฮ่อมขากว๊วย ไม่สวมเสื้อ มีผ้าขาวม้าคาดเอว แต่หากไปธุระนอกบ้านหรือไปทำบุญที่วัดจะใส่เสื้อม่อฮ่อม มีผ้าขาวม้าคาดเอว ถ้ามีงานทำบุญหรืองานมงคลจะใส่เสื้อขาว “โรงเรียนบ้านดงกระทยามจะส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมการแต่งกายชุดไทยพวน โดยให้ครูและนักเรียนทุกคนแต่งกายแบบไทยพวนทุกวันศุกร์มาจนถึงทุกวันนี้” (เดือนเพ็ญ ชันธทอง, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558)

5) ด้านภาษา

ชาวไทยพวนมีภาษาเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจัดอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไต (Tai) และมีความคล้ายคลึงกับภาษาอีสาน โดยหนังสือ “โตพวน ไตรธรรม” เป็นหนังสือที่ชาวไทยพวนเล่าว่า เขียนด้วยภาษาพวน มีเนื้อหาที่กล่าวเตือนสติก่อนจะตาย บุญธรรม ผาสูก (2552) ได้รวบรวมภาษาไทยพวนในชีวิตประจำวันไว้ในพจนานุกรมภาษาไทยพวนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเฝ้าระวังวัฒนธรรมไทยพวนบ้านดงกระทยาม และยังใช้สำหรับเป็นสื่อการเรียนการสอนแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านดงกระทยาม ยกตัวอย่างเช่น สวัสดิ์-สบายดี, ขอบใจ-ขอบเจอ, รัก-ฮัก, ลาก่อน-โซกดี, พี่ชาย-อ้าย, พี่สาว-อ้อย, ไคร-ผอ, ทำอะไร-เอ็ดพิเลอ, ที่ไหน-อยู่กะเลอ, ดู-เบ็ง, พูด-ว่า, เดิน-ย่าง, คิดถึง-คิดฮอด, สวย-งาม, บ้าน-เฮือน, น้ำพริก-แจ่ว, ขนมน้ำ-ข้าวปุ้น, ปลา-ปลาดก, ปาเปียงหรือปาปั่น-ทอดมัน, พักเขี้ยว-หมาโดน, มะละกอ-มะหุ่ง เป็นต้น ชาวไทยพวนมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาไว้อย่างยั่งยืน โดยมีสถาบันการศึกษาของท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญมากในการช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ภาษาไทยพวนไว้ คือ โรงเรียนบ้านดงกระทยามได้บรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทยพวนแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 - ชั้นปีที่ 6

6) ด้านอาหาร

อาหารของชาวไทยพวนมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตและธรรมชาติ โดยจะใช้วัตถุดิบในการทำอาหาร

แบบพื้นบ้านจำพวกผักและสมุนไพรต่างๆ มาจากบริเวณใกล้ๆ บ้าน สวน หรือทุ่งนาของตนเอง เช่น บอน ขนุน หน่อไม้ ชีเหล็ก เป็นต้น โดยนำมาปรุงอาหารด้วยวิธีที่เรียบง่ายทั้งแกง ผัด ต้ม ยำ ตำ นึ่ง ทอด ไม่ค่อยพิถีพิถันหรือใช้เวลาในการปรุงมากนัก สำหรับรสชาติของอาหารชาวไทยพวนจะมีความอร่อย กลมกล่อม หลากรส มีความเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมชาวไทยพวน ตัวอย่างของอาหารคาว เช่น ขนมจีนสมุนไพร-น้ำยา แกงหม่าหมี่ (แกงขนุน) แกงบอน (นางหาวาย) แกงเปอะหน่อไม้ ไก่ต้มน้ำปลา ไส้กรอกสูตรโบราณ ปลาป่น (ทอดมันปลา) ปลาแดกตำ ส้มตำปลาแดก ลาบปลาแดก หมกหม้อ ชาวไทยพวนจะจัดสำหรับอาหารคาว-หวาน พื้นถิ่นมอญเย็นเรียกว่า “พาแลง” นอกจากนี้แทบทุกบ้านจะต้องมีแจ่ว (น้ำพริกปลาแดก) ทานคู่กับผักสด ซึ่งทุกบ้านจะนิยมจับปลาจากแม่น้ำลำคลองมาทำปลาร้าหมักกับเกลือและข้าวคั่วใส่ไว้ในไห (บางที่เรียกว่า ปลาต้ม) เพื่อเก็บไว้รับประทานกันภายในบ้าน หรือหมู่เครือญาติ หากเหลือกินเหลือใช้จะนำไปขาย ส่วนอาหารหวาน เช่น ขนมมะโต้น (ขนมแพง) ขนมล่อมแล้ม (ขนมบัวลอย) ขนมกง ขนมดาตกระทะ ขนมทองม้วนสมุนไพร และข้าวโละ (เทิดศักดิ์ และสมควร แนวจันทร์, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558) นอกจากนี้ ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น หอสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี (2558) ได้เรียบเรียงเอกสารเกี่ยวกับเกร็ดตำนานไทยพวนเมืองปราจีนบุรีโดยมีการกล่าวถึงบทขับลำไทยพวนเกี่ยวกับการกินอาหาร คือ “โอ.....น้อ ไทยพวนเอ๋ย... เจ้าได้กินลาบเสียด้วย แล้วอย่าลืมแจ่วกับผัก ได้กินพาเงินพา ค่า อย่าชูลืมพาไม”

7) ด้านการประกอบอาชีพ

ชาวไทยพวนมีการประกอบอาชีพหลักทางการเกษตรกรรม คือ การทำนา โดยมีที่นาอยู่ใกล้ๆ บริเวณบ้าน จะทำนาหว่านดำ และการทำนาหว่านกันปีละ 2-3 ครั้ง ซึ่งผลผลิตข้าวหอมมะลิของชาวไทยพวนที่นี่มีคุณภาพค่อนข้างดีมาก “สมัยก่อนนั้นชาวไทยพวนที่นี่มีการทอผ้าด้วย โดยมีการปลูกฝ้ายและเก็บมาทอผ้าใช้ใส่เอง แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยมกัน ส่วนที่ทอผ้าก็นำไปมอบให้พิพิธภัณฑ์ไทยพวน” (วิบูลย์ งามวงษ์, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558) บรรพบุรุษพวนสมัยก่อนผลิตงานหัตถกรรมพวกจักสานไม้ไผ่ เก่งมาก ทำเครื่องมือ เครื่องใช้ในการเกษตรต่างๆ เช่น ไถ แอก คันหลาว คราด พ้อม เป็นต้น ชาวไทยพวนมีบทบาทสำคัญในอดีตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทำนุบำรุงศาสนา การช่วยทำส่วยจำพวกทองคำ เงิน และเหล็กเป็นสินค้าส่งออกแก่ราชการไทย

บริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของบ้านดงโฮมสเตย์

“วิถีชีวิตไทยพวน งามล้วนประเพณี มากมีหัตถกรรม นำด้วยบ้านดงโฮมสเตย์” คือ คำขวัญของบ้านดงโฮมสเตย์ การเริ่มต้นของที่พักโฮมสเตย์ของชาวไทยพวนที่นี่เกิดจากการชักนำของหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทยาม ร่วมกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานนครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว) และสำนักงานการท่องเที่ยว

และกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี ที่ให้ชุมชนไทยพวนไปศึกษาดูงานที่พักแบบโฮมสเตย์ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากเล็งเห็นว่าชุมชนดั้งเดิมของที่นี่มีการดำรงวัฒนธรรมไทยพวนสืบทอดกันมาอย่างดี ประกอบกับอริยาคัยของชาวไทยพวนที่ชอบต้อนรับแขกและอยากแลกเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองกับผู้อื่น โดยบ้านดงโฮมสเตย์ยังมีความพร้อมในด้านศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวน และยังมีชื่อเสียงด้านแหล่งหัตถกรรมการสานตะกร้อ-ตะแกรงจนกลายเป็นแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ บ้านดงโฮมสเตย์ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 เคยได้รับรางวัลยอดเยี่ยมหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Village Champion) เมื่อปี พ.ศ. 2549 และได้รับคัดเลือกตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยอยู่ในลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออก และอยู่ในลำดับที่ 5 ของประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2556

1) การบริการที่พักโฮมสเตย์

บ้านดงโฮมสเตย์มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนด้วยการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิถีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีชาวไทยพวนในอดีต ปัจจุบันมีบริการที่พักโฮมสเตย์ที่ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจำนวนทั้งหมด 13 หลัง สมาชิกบ้านพักโฮมสเตย์จำนวน 40 คน ซึ่งหลักเกณฑ์การเข้าเป็นสมาชิกบ้านดงโฮมสเตย์นั้น “เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ทุกหลังจะต้องสืบสายเชื้อสายไทยพวนเท่านั้น โดยมีการตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการโฮมสเตย์ ประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 17 คน มีที่ปรึกษา 7 คน และมีหน่วยงานราชการท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทยามเป็นฝ่ายประสานงาน คณะกรรมการกลุ่มฯ จะดำเนินการรับนักท่องเที่ยว จัดการต้อนรับ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ รายได้จากกลุ่มโฮมสเตย์จะมีการหักไว้ 10% เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการดำเนินงานของกลุ่ม” (เดือนเพ็ญ ชันธุ์ทอง, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558)

2) แหล่งผลิตหัตถกรรมตะกร้อ-ตะแกรง

ตามประวัติเล่าว่า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2502 คนไทยเชื้อสายจีนชื่อ นายเต็กเอี้ยว แซ่ตั้ง มีภรรยาเป็นชาวบ้านท้ายดง ชื่อ นางนิ่มนวล มีบุตรธิดา 4 คน เป็นหญิง 2 คน ชาย 2 คน นายเต็กเอี้ยว ประกอบอาชีพการทำตะกร้อสำหรับใช้ลวกเส้น ก้วยเตี้ยว ตะแกรงสำหรับใช้ตักของทอดหรือต้ม และได้สอนให้คนในหมู่บ้านดงกระทยามทำ ซึ่งตอนแรกๆ ทำเพื่อใช้เอง ต่อมาชาวบ้านมีความชำนาญมากขึ้น ได้รวบรวมผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายที่กรุงเทพฯ ต่อมานายเต็กเอี้ยวเสียชีวิต ภรรยาและบุตรไม่ได้สืบสานต่อ แต่มีชาวไทยพวนบ้านท้ายดงจำนวนหนึ่งซึ่งปัจจุบันคือ หมู่ที่ 4 บ้านท้ายดง จะประกอบอาชีพการสานตะกร้อ-ตะแกรง เป็นแหล่งผลิตหลักของหมู่บ้านและเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดของประเทศ รวมถึงมีการส่งออกต่างประเทศอีกด้วย ปัจจุบันมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความวิจิตรสวยงาม และมีประโยชน์ใช้สอยตามความต้องการของตลาดผู้บริโภคได้อย่างหลากหลายมากขึ้น เช่น แจกัน ตะกร้า พาน ปิ่นปักผม หมวก เป็นต้น” (บรรยาย คมคาย, สัมภาษณ์, 24

พศช.กย.น 2558) นอกจากนี้ ชาวไทยพวนได้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของการสานตะกร้อ-ตะแกรงแก่รุ่นลูกหลาน โดยโรงเรียนบ้านดงกระทงยามได้บรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนวิชา “การสานตะกร้อ-ตะแกรง” แก่นักเรียนในระดับประถมศึกษา (บุญธรรม ผาสุก, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558)

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

รูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบ้านดงโฮมสเตย์เน้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของบ้านดงโฮมสเตย์ ก่อให้เกิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนตัวอย่างเช่น การแต่งกายชุดไทยพวน การเรียนรู้การทำอาหารพวนแบบพาล้าง การเรียนรู้กรรมวิธีการเผาข้าวหลามแบบไทยพวน การกวาดกระยาสาร การทำขนมบะโดน กิจกรรมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด กิจกรรมปั่นจักรยานชมทุ่ง กิจกรรมนั่งรถอีแต๊กชมทุ่ง กิจกรรมล่องแพแม่น้ำปราจีนบุรีเพื่อชมธรรมชาติและวิถีชีวิต กิจกรรมการสานตะกร้อ-ตะแกรง กิจกรรมการจักสานพลาสติก ศึกษาเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวน ศึกษาดนตรีไทย เรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการทำบุญที่วัดในงานเทศกาลประเพณีพื้นบ้านไทยพวนต่างๆ (ปฏิทิน 12 เดือน) เชื้อนสบาย สบาย (เชื้อนสบาย) สมุนไพรและแนวแผนไทย และการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านชาวไทยพวนด้วยการรำสาวไทยพวน รำตะกร้อ-ตะแกรง การขับร้องหมอลำพวนของผู้เฒ่าผู้แก่ และการแสดงกลองยาว นอกจากนี้ยังมีศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างรายได้และสร้างความสามัคคีแก่ชุมชนไทยพวน เช่น กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวหอมมะลิปราจีน กลุ่มทอผ้าไหมสมุนไพร กลุ่มรักษาสภาพด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพร (น้ำสมุนไพร แชมพู สบู่เหลว ยาสีฟัน) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด และกลุ่มสานตะกร้อพลาสติก (เดือนเพ็ญ ชันท์ทอง, สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2558)

4) แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์ไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์

4.1 บทบาทของชุมชนไทยพวน

ชาวไทยพวนมีการสืบสานและถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่รุ่นลูกหลานผ่านการสอนแบบมุขปาฐะและการส่งสอนโดยสถาบันครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ ปราชญ์ชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการ กลุ่มบริหารบ้านดงโฮมสเตย์ สมาชิกของบ้านดงโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทงยามซึ่งล้วนมีเชื้อสายไทยพวนทั้งสิ้น จึงมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทที่ต้องสืบสานอนุรักษ์อัตลักษณ์ชาวไทยพวนไว้เป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลาน ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เปรียบเสมือนเครื่องมือหนึ่งในการปรับตัวของชาวไทยพวนที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการดำรงชีพภายใต้ความทันสมัยของกระแสโลกาภิวัตน์จากภายนอกในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะมีกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ที่อาวุโสของชุมชน

พยายามที่จะสืบทอดแบบแผนแนวปฏิบัติตามอัตลักษณ์ชาวไทยพวนไว้อย่างเหนียวแน่น ทั้งนี้ชุมชนไทยพวนได้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ของชาวไทยพวนแก่รุ่นลูกหลานตั้งแต่ในครอบครัว โดยบ้านดงโฮมสเตย์จะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้มีการจัดงานประเพณีต่างๆ ของชาวไทยพวนไว้ในรายการนำเที่ยวตามปฏิทินท่องเที่ยวประจำปี ทำให้ชุมชนไทยพวนเกิดความรักสามัคคีสามัคคีและร่วมมือกันดำเนินงานต่างๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนบ้านดงโฮมสเตย์

4.2 บทบาทของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลดงกระทงยาม องค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปราจีนบุรี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์ไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ด้านงบประมาณ การให้ความรู้และฝึกอบรมทักษะต่างๆ การส่งเสริมการตลาด และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของชาวไทยพวนแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

สรุปและอภิปรายผล

จากศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1) การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ ผลวิจัยพบว่า จำแนกได้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) บริบทของชุมชน 2) ด้านสถาปัตยกรรมบ้านเรือน 3) ด้านประเพณีและความเชื่อต่างๆ 4) ด้านการแต่งกาย 5) ด้านภาษา 6) ด้านอาหาร 7) ด้านการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรา ซาญดา (2556) อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวนตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ประกอบด้วย ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการถนอมอาหาร และด้านการรักษาโรค

2) การดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ ด้านบริบทของชุมชน ผลวิจัยพบว่า ชาวไทยพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากแคว้นเชียงขวางหรือบริเวณที่ราบสูงในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานกันตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ จงศิริ และคณะ (2557) วัฒนธรรมเกษตรของชาวไทยพวนบ้านโคกแก้วพัฒนา ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอมโนรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลวิจัยพบว่า ชาวไทยพวนบ้านโคกแก้วพัฒนามีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 5 ตำบลบางน้ำเชี่ยว อำเภอมโนรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรีส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยพวนนับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

3) การดำรงอัตลักษณ์ไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์

ด้านบริบทของชุมชน ผลวิจัยพบว่า ชาวไทยพวนเป็นแบบเครือญาติอย่างเหนียวแน่น มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เคารพผู้อาวุโส กตัญญูต่อบุพการีและบรรพบุรุษ มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด ในสอดคล้องกับงานวิจัยของการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออก : พลวัตในบริบทสังคมไทย ปรารภนา แซ่อึ้ง (2556) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออกมีอุปนิสัย รักความสงบ มีความโอบอ้อมอารี เป็นชาวพุทธที่ยึดมั่นในศาสนา รักอิสระ มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ มีความผูกพันในระบบเครือญาติ เผ่าพันธุ์ และการเคารพผู้อาวุโส

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การดำรงอัตลักษณ์ไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนควรมีการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทยพวนกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ คือ

1. ควรนำเสนออัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยพวนผ่านการบูรณาการกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว โดยควรอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีไทยพวนให้ครบทั้ง 12 เดือน ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจวิถีการดำเนินชีวิต และได้รับประสบการณ์จริงที่แสนประทับใจ และควรมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตไทยพวน เช่น การแต่งกายแบบไทยพวน การรณรงค์การสื่อสารด้วยภาษาพวน การสาธิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้านของไทยพวน การจัดประกวดการแข่งขันต่างๆ และกิจกรรมการเล่นของไทยพวนต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยพวน

2. ควรส่งเสริมให้มีสร้างปราชญ์ชุมชนรุ่นเยาวชนเพื่อเป็นนักถ่ายทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวนของบ้านดงโฮมสเตย์ ซึ่งก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจ ในการ สืบ ท อ ม ร ต ก ท าว วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3. ควรมีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมบ้านเรือนแบบไทยพวนดั้งเดิมไว้ เนื่องจากพบว่า มีการปลูกสร้างบ้านเรือนใหม่ที่นิยมก่ออิฐฉาบปูนตามสมัยนิยม ซึ่งจะทำให้อัตลักษณ์วิถีชีวิตชาวไทยพวนที่เกี่ยวกับคติ ความเชื่อ พิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างบ้านอาจไม่เคร่งครัดเหมือนในสมัยก่อนและลบเลือนหายไปได้

4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยภาคีเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ คนในชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องส่งเสริมการมีจิตสำนึกรักในวิถีการดำเนินชีวิต ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยควรสนับสนุนให้ชาวไทยพวนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบการดำรงอัตลักษณ์ชาวไทยพวนในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยั่งยืน

2. ควรศึกษาการดำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ผ่านบริบทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน เช่น ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำ กระเหรี่ยงปกากะญอ ละว้า เป็นต้น

3. การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาปรากฏการณ์วิทยาเป็นหลัก การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการใช้วิธีวิทยาแบบผสมวิธีเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และน่าเชื่อถือมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนารัตน์ แผลกวงศ์. (2554). ลำพวน : กรณีศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นชาวพวน ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. ปริญญาโทศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Karnjana Prakwong. (2011). Lam Phuan: a case study of Thai Phuan community wisdom, Tambon Bansai, Ban Mee District, Lob Buri. Master of Fine and Applied Arts (Ethnomusicology) Srinakharinwirot University.
- จุฑามาศ จงศิริ และคณะ. (2557). วัฒนธรรมเกษตรของชาวไทยพวนบ้านโคกแก้วพัฒนา ตำบลบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดสิงห์บุรี. การจัดการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Chutamas Chongsiri et al. (2014). Agricultural culture of Thai Phuan in Ban Poka Piwat, Bang Nam Chiao Sub-District, Phrom Buri District, Sing Buri Province. **The 4th STOU Graduate Research Conference** Sukhothai Thammathirat Open University.
- จรินทร์ ยอดมิ่ง. (2554). การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยพวนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Jarin Yodming. (2011). **A study of Thai Phuan historical for community based tourism, Tambon Koh Wai , Pak Plee District, Nakorn Nayok. Bangkok: The Thailand Research Fund.**
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- Chai Phosita. (2008). **Science and art for qualitative research**. 3rd. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Co., Ltd.

- เดือนเพ็ญ ชันท์ทอง. ประธานโฮมสเตย์. บ้านดงโฮมสเตย์. สัมภาษณ์วันที่ 23 พฤศจิกายน 2558.
- Duenpen Khantong. Homestay President. Bandong Homestay. Interview 23 November 2015.
- ทินกฤต รุ่งเมือง. (2558, มกราคม - เมษายน). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด. **วารสารร่วมพักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก**. 3(1), 138-160.
- Tinnakrit Rungmuang. (2015, January – April). The model development of creative tourism in order to enhance the network of tourism activities of Dvaravati Four Province. **Romphruek Journal Kirk University**. 33(1), 138-160.
- ทิพย์วดี โพธิ์ศิริพรหม. (ธันวาคม 2555 – พฤษภาคม 2556). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**. 6(2), 43-48.
- Tipwadee Phosittiphan. (December 2012 – May 2013). Creative tourism for sustainable tourism. **FEU Academic Review**. 6(2), 43-48.
- เทิดศักดิ์ แฉวงจันทร์ และสมควร แฉวงจันทร์. สมาชิกบ้านดงโฮมสเตย์. สัมภาษณ์วันที่ 23 พฤศจิกายน 2558.
- Toedsak Nawjan and Somkuan Nawjan. Bandong Homestay Members. Interview 23 November 2015.
- นพดล พรหมณี. (2013) การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์สองคองสิบสี่: กรณีศึกษา หมู่บ้านชาโสม จังหวัดปราจีนบุรี 15(29) (2013)
- Noppadool Prammanee (. Persistence and change in the Thai traditions of Heet 12 Kong 14: a case study of Chamsom Village, Prachinburi Province. **Institute of Culture and Arts Srinakharinwirot University**. 15(29) (2013)
- นาฬิกาอดิศักดิ์ แสงสนิท. (2555). การสร้างและการดำรงรักษาความยั่งยืนของชุมชนชนบทผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีประเทศไทย. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- Nalikatipak Sangsanit. (2012). **Creation and conservation of sustainable community through creative tourism: a case study of Thailand**. Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization).
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- Bunlert Jittangwattana and Pensiri Srikampa. (2014). **Sustainable tourism development. Bangkok**. Thammasarn.
- บุญธรรม ผาสุก. (2552). **พจนานุกรมภาษาไทยพวน**. คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรมภาษา กิจกรรมเผ่าละวังวัฒนธรรมไทยพวนบ้านดงกระทยาม.
- Boontham Phasook. (2009). **Phuan language dictionary**. Language activity committee Phuan cultural conservation of Bandongkratongyam.
- บุญธรรม ผาสุก. อาจารย์. โรงเรียนบ้านดงกระทยาม. สัมภาษณ์วันที่ 24 พฤศจิกายน 2558.
- Buntham Phasook. Teacher. Bandongkratongyam School. Interview 24 November 2015.
- บรรยาย คมคาย. สมาชิกบ้านดงโฮมสเตย์. สัมภาษณ์วันที่ 23 พฤศจิกายน 2558.
- Banyai Komkai. Bandong Homestay Members. Interview 23 November 2015.
- ปรารถนา แซ่อึ้ง. (2556). การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในภาคตะวันออก: พลวัตในบริบทสังคมไทย. ปรินญาคุณิพนธ์ สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Pradtana Sae-Ueng. (2013). **The settlement and development of Laos ethnic in the Eastern Region: dynamic in Thai society context**. Thai Study: Ph.D. (Thai Study). Burapha University.
- ปรีชา คุณินทร์พันธ์. (2551, กรกฎาคม). อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. **กระแสดาคเหนือ**. 5(55), 8-37.
- Preecha Kuwinphan. (2008, July). Identity and cultural diversify of Southeast Asia. **Southern Current**. 5(55), 8-37.
- ประสพชัย พสนนท์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2556). ประสิทธิภาพและกฎแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสหกรณ์การเกษตร: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก. **วารสารเวอริเดียน มหาวิทยาลัยศิลปากร** 6(1), 610-628.
- Prasopchai Pasunon and Phitak Siriwong. (2556). Efficiency and key success of agricultural cooperation: a study for grounded theory. **Veridian E-Journal Silpakorn University** , 6(1), 610-628.
- ภัทรพงศ์ อินทร์กำเนิด และคณะ. (2553). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรายงานการวิจัย เรื่องระบบนวัตกรรมรายสาขาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานความรู้และเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Pattarapong Intarakumnerd et al. (2010). **Creative tourism in research report of innovation systems for economic development knowledge based and creative: a case study of creative tourism industry**. Bangkok: Office of the Education Council.
- วรา ชาญคา. (2556). **อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่**

- จังหวัดลพบุรี. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Wara Chaphukham. (2013). **Identity of Thai Phuan: a case study of BanKluay Sub – District Thai Phuan, Ban Mi Sub – District, Lop Buri Province**. Master of Arts (Thai Studies).
- วิบูลย์ งามวงศ์. ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ไทยพวน วัดใหม่ดงกระทายาม. สัมภาษณ์วันที่ 24 พฤศจิกายน 2558.
- Wiboon Ngamwong. Thai Phuan Museum Wat Mai Dongkratongyam. Interview 24 November 2015.
- ศิขรา ศิริสาร. (2556, กรกฎาคม - กันยายน). กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมในแฟนเพจเฟซบุ๊ก: ศึกษากรณีแฟนเพจอปีดอม. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 24(3), 1-17.
- Sikra Sirisarn. (2013, July – September). Social interaction process and identity fan page facebook: a case study of HIPKINGDOM fan page, **Academic Services Journal, Prince of Songkla University**. 24(3), 1-17.
- ศรินาถ ปิ่นทองพันธ์. (2546). การรับรู้และการสื่อสารในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นชาวใต้ของนักศึกษาภาคใต้ในกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Sirinart Pintongphan. (2003). **Perception and communication in manifesting Southerner identity of Southern identity of Southern students in Bangkok**. Master of Arts in Communications Arts, Chulalongkorn University.
- ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น. (2558). **สืบสานพงศาวดารกลุ่มชนไทยพวน**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี.
- Community Information Center. (2015). **Preservation of Thai Phuan historical anecdote**. Library of King Mongkut's University of Technology North Bangkok Prachinburi Campus.
- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2556). ทูทางสังคมกับแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาชาวไทยพวน อ.ปากพลี จ.นครนายก. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16, มกราคม – ธันวาคม 2556, 225-235.
- Supapron Prasongthan. Social capital potentiality for creative community based tourism: The study of Thai Puan community, Pak Plee District, Nakorn Nayok Provice. **Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University**, 16 January – December 2013, 225-235.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2554). โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Model). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).
- Suddan Wisuttalak et al. (2011). **Creative tourism model project**. Final Report to Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization).
- สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี. (2558). **แผนการพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2557**. สำนักงานจังหวัดปราจีนบุรี.
- Prachinburi Province Office. (2015). **Strategic development planning of Prachinburi 2014**. Prachinburi Province Office.
- อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- Apinya Fuengfusakul. (2003). **Identity: literature review and conceptual framework**. Bangkok: National Research Council, Sociology National Research Council of Thailand.
- อาจารย์ รุ่งเจริญ. (2557). การใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 15(1), 47-56.
- Arjaree Rungcharoen. (2013). The use of folk art uniqueness to Promote in cultural tourism: a case study of Suphanburi Province. **Institute of Culture and Arts Srinakharinwirot University**. 15(1), 47-56.
- Corbin, J. & Strauss. (2008). **Basics of qualitative research**. London, England : Sage
- Giorgi, A. (2009). **The descriptive phenomenological method in psychology: A modified Husserlian approach**. Pittsburg, PA: Duquesne University.
- Saunders, M., Lewis, P., and Thornhill, A. (2007). **Research methods for business students**. 4th ed. Harlow : Financial Times Prentice Hall.
- Streubert, S. and Carpenter. (2007). **Phenomenology as method: Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative**. 4th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins.